

INHOUD

Voorwoord	vii
Inleiding	1

HELENA AUGUSTA: WAARHEID

HOOFDSTUK 1: HELENA HISTORISCH

1.1	De bronnen	7
1.2	Helena's geboorteplaats	9
1.3	Helena's geboortejaar	13
1.4	Helena's sociale afkomst en haar relatie met Constantius Chlorus	16
1.5	Trier en Rome	20
1.6	Helena van jodin tot christin?	33
1.7	Helena's status	38
1.7.1	Munten	38
1.7.2	Inscripties	44
1.8	Helena's 'Pelgrimage'	54
1.8.1	Inleiding	54
1.8.2	Familiemoorden	58
1.8.3	'Pelgrimage' en kerkbouw	63
1.8.4	Doel van de reis	65
1.9	Helena's dood	74

HELENA AUGUSTA: LEGENDE

HOOFDSTUK 2: DE HELENA-LEGENDE

2.1	Inleiding	81
2.2	Legende	84
2.3	Het kruis in de 4de eeuw	86
2.4	De ontwikkeling van de H-versie	101
2.4.1	Gelasius van Caesarea	101
2.4.2	De H-versie in de <i>Historiae Ecclesiasticae</i>	106
2.4.2.1	Rufinus	106
2.4.2.2	Socrates	109
2.4.2.3	Sozomenus	110
2.4.2.4	Theodoretus	113

2.4.3	De H-versie in de latijnse teksten	114
2.4.3.1	Ambrosius	115
2.4.3.2	Paulinus van Nola	119
2.4.3.3	Sulpicius Severus	121
2.5	De bronnen van de latijnse schrijvers	123
2.6	De Vita Constantini als bron en de historische elementen in de legende	130
2.7	Het ontstaan van de H-versie	135
2.8	Helena in de legende	149

HOOFDSTUK 3: DE PROTONIKE- EN JUDAS CYRIACUS LEGENDE

3.1	De P-versie	153
3.2	De C-versie	172

HOOFDSTUK 4: DE JOODS-CHRISTELIJKE CONTROVERSE EN DE LEGENDE VAN DE KRUISVINDING

4.1	Inleiding	187
4.2.	De transformatie van de legende van de kruisvinding tot anti-joodse verhandeling	189
4.2.1	De anti-pagane en anti-joodse elementen in H	189
4.2.2	De anti-joodse elementen in P	196
4.2.3	De anti-joodse elementen in C	198
4.3	De legende van de kruisvinding en de joods-christelijke controverse van de 4de en 5de eeuw	201
4.3.1	De anti-joodse wetgeving	203
4.3.2	Het anti-judaïsme van de kerkvaders	215
4.4	Conclusie	229

Appendix I - Beelden en portretten op edelstenen van Helena	233
Appendix II - De 4de en 5de eeuwse legenden	240
Afkortingen	252
Voornaamste bronnen	253
Bibliografie	255
Summary	270